

ІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЯ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СТРАХУВАННЯ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

О. М. Віленчук,
кандидат економічних наук, докторант,
Житомирський національний агроекологічний університет,
vilenchuk@ukr.net

У тезах обґрунтовано необхідність реалізації існуючого потенціалу аграрного страхування. Акцентовано увагу на необхідності поступальної інституціалізації потенціалу розвитку страхових відносин у сільській місцевості. Сформульовано пропозиції щодо використання державно-приватного партнерства в сфері аграрного страхування.

Ключові слова: аграрне страхування; інституціалізація; потенціал; сільськогосподарські ризики.

Результати наукових досліджень в галузі аграрного страхування свідчать, що існуючий потенціал її розвитку в Україні за 2012-2016 рр. використовується в межах 2,5 %-3,1 %. Загальна застрахована площа у 2016 р. становила 676 тис. га, що склало 2,5 % від посівних сільськогосподарських культур залучених до процесу аграрного страхування [2]. Водночас об'єктивна потреба у страховому захисті у сільській місцевості щороку збільшується, особливо з позиції нейтралізації ризиків та мінімізації непередбачуваних витрат аграріїв у процесі виробництва сільськогосподарської продукції.

Вагомий внесок у розвиток теорії і методології аграрного страхування зробили такі вчені, як Ю. Алексєрова, О. Гудзь, С. Навроцький. Висвітлення економічної сутності потенціалу знайшло своє відображення у працях: І. Бистрякова, Е. Лібанової, М. Хвесика та ін. Проте й досі

залишаються невирішеними питання щодо наукового обґрунтування методів і форм використання потенційних можливостей розвитку аграрного страхування в рамках інституціоналізації страхового процесу.

У національній доповіді державної установи «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України» щодо соціально-економічного потенціалу сталого розвитку України та її регіонів зазначається, що потенціал орієнтований на розвиток (майбутнє) (поєднує певні значення як «можливості» та «перспективи», так і «здатність» та «спроможність» одночасно із наявною в межах певної держави сукупністю різних ресурсів) [1, с. 14]. Фактичний потенціал аграрного страхування базується на загальній посівній площі, на якій здійснюється виробництво сільськогосподарських культур та надається страховий захист, на чисельності аграрних підприємств різних форм власності, фермерських господарств тощо, а також страхових компаній, які отримали ліцензію на надання відповідних послуг аграріям.

Оцінювання галузевого потенціалу розвитку аграрного страхування свідчить, що для покриття 50 % посівних площ в Україні необхідно забезпечити акумуляцію страхових премій у межах 3100,0 млн. грн. Водночас, сума зібраних премій з аграрного страхування у 2016 р. склала 156,0 млн. грн. [2]. Рівень використання потенціалу розвитку аграрного страхування в Україні залежить від декількох ключових аспектів: по-перше, наявності платоспроможного попиту у аграріїв на страхові послуги; по-друге, організаційної, технічної та фінансово-економічної спроможності страхових компаній задовольняти майнові інтереси аграріїв у якісному страховому захисті; по-третє, здатності забезпечити еквівалентність страхових відносин між основними учасниками страхового процесу (страховиками та страхувальниками) під час здійснення розподілу і перерозподілу ризиків та відповідальності, а також виконання умов договору страхування; по-четверте,

ефективно взаємодіяти в системі координат страховиків, страхувальників та держави щодо забезпечення налагодженого механізму страхового захисту аграріїв; по-п'яте, готовність учасників ринку до поступової реалізації існуючого потенціалу розвитку аграрного страхування.

Здійснення структурних трансформацій на ринку аграрного страхування полягає у відтворенні інституціональної спроможності суб'єктів страхового процесу. У науковій літературі існують різні точки зору щодо розуміння поняття інституціональної спроможності. Зокрема, М. Морган дане поняття пов'язує з досягненням певного результату [5], Е. Гріндел – зі здатністю управляти [4], А. Тобелем – з організаційною характеристикою [7], А. Сен – з розкриттям можливостей індивідуальності [6], Ф. Фукуяма – з властивістю управляти [3].

Інституціалізацію потенційних можливостей розвитку аграрного страхування доцільно розглядати як еволюційний процес реалізації тактичних та стратегічних завдань у короткому, середньому та довгостроковому періодах. Для страхових компаній інституціональна спроможність полягає в розробці та реалізації інноваційних продуктів на страховому ринку, орієнтованих на задоволення попиту аграріїв у страховому захисті, а також генерування доходів від операційної діяльності з метою капіталізації страхового бізнесу. Ключовим мотивом участі аграріїв у страховому процесі є можливість передачі частини ризиків на відповідальність страховику та відповідно мінімізувати ймовірні збитки у разі настання страхової події. Підвищення інституціональної спроможності потенційних страхувальників базується на диверсифікації джерел фінансування потреб на страхування сільськогосподарських ризиків.

Основними джерелами сплати страхових премій є власні кошти аграріїв, цільові субсидії, виділені з держав-

ного бюджету та органів місцевого самоврядування, міжнародні гранти, спрямовані на удосконалення інфраструктурного забезпечення в аграрній сфері. Інноваційною формою страхових відносин для багатьох країн світу (Австрії, Бразилії, Ізраїлі, Іспанії, Канаді, США, Польщі та ін.) є використання державно-приватного партнерства. Найвагомішою перевагою даної моделі взаємодії учасників ринку аграрного страхування слід вважати те, що держава через механізм субсидування частини вартості страхових послуг приймає участь у стабілізації доходів аграріїв на випадок настання страхових подій, тим самим забезпечуючи достатній рівень страхового захисту.

Отже, зважаючи на існуючий потенціал розвитку аграрного страхування в Україні постає необхідність у формуванні сприятливого інституціонального середовища з врахуванням страхових інтересів всіх його учасників. Реалізація потенціалу аграрного страхування має бути спрямована, перш за все, на формування дієвої системи захисту майнових інтересів аграріїв щодо своєчасної та ефективної протидії негативним наслідкам (матеріальним збиткам) прояву сільськогосподарських ризиків. Інституціоналізацію потенційних можливостей розвитку аграрного страхування доцільно розглядати як генерування нових ідей і можливостей щодо прийняття необхідних організаційних, фінансово-економічних, управлінських та інших рішень, здатних забезпечити поступальний розвиток аграрного страхування в країні.

Список використаних джерел:

1. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її розвитку: національна доповідь / За редакцією академіків НАН України Е. М. Лібанової та М. А. Хвесика // Державна установа “Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України” – К.: 2014. – 776 с.

2. Якубович В. Ринок агрострахування України у 2016-му андеррайтинговому році: аналітичне дослідження Проекту «Розвиток фінансування аграрного сектору в Європі та центральній Азії» / В. Якубович // World Bank Group International Finance Corporation (IFC). – 18 жовтня 2016. – 28 с.

3. Fukuyama F. State-building : Governance and World Order in the 21st Century //Fukuyama. – New York : Cornell University Press, 2004. – 137 pp

4. Grindle Ed. Merilee S. Getting Good Government: Capacity Building in the Public Sectors of Developing Countries / Ed. Grindle, S.Merilee // Harvard Institute for International Development. – Н. : Harvard University Press, 1997. – 504 pp.

5. Morgan P. The Design and Use of Capacity Development Indicators // Paper prepared for the Policy Branch of CIDA, 1997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://def.acfid.asn.au/resources/development-approaches/capacitybuilding/capacity%20building%20cida%20paper%20morgan.pdf>

6. Sen A. Development as Freedom / A. Sen. – Oxford : Oxford University Press. – 2009. – 366 pp.

7. Tobelem Al. Institutional Capacity Analysis and Development System (ICADS): Operation Manual / Al. Tolobem // World Bank. Public Sector Management Division. Technical Department. Latin American and the Caribbean Region. – 1992. – November 9 – July.